

DĄB (115) *sb m*

dąb (114), **Dub** (1); dąb : Dub *BielKron* (4 : 1).

dąb (50), dąmb (1), d(a)b (2); dęb- (60) demb- (1).

sg *N* dąb (35). ◇ *G* dębu (12). ◇ *D* dębowi (2). ◇ *A* dąb (18). ◇ *I* dębem (12); -em (1), -(e)m (11). ◇ *L* dębie (9). ◇ *pl N* dęby (3). ◇ *G* dębów (4); -ów (3), -(o)w (1). ◇ *A* dęby (10). ◇ *I* dęby (2). ◇ *L* dębiech (4) *Mącz*, *SarnStat* (3), dęb(a)ch (1) *MiechGlab*; ~ -éch : -ech *SarnStat* (2 : 1), -(e)ch (1). ◇ *V* dęby (3).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Quercus Robur* (Rost); drzewo z rodziny bukowatych (*Fagaceae*); *quercus Murm*, *Mymer*¹, *Mącz*, *Calag*, *Calep*, *Cn*; *robur Murm*, *BartBydg*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *ilex Murm*, *Cn*; *esculus Murm*; *drys Mącz*, *farnus Cn* (111) : *Siekiera* gdy dąb zwalił/ *Z niegoż kliny wczyniła BierEz* L4v, L4, O4 [2 r.]; *Murm* 106; *Mymer*¹ 20v; *BartBydg* 133; *FalZioł* +4c, I [115²]a, b [2 r.], 116d, V 65; *Oskarżon* był *Socrates* prred [!] *połpółtwe*^m *Attenkim*, iakoby fie nałmiewał z *Dębu*, ze pła y z kozła ktore oni za bogi chwalili *BielŻyw* 54; *MiechGlab* 25; *Leop Ios* 24/26, *Iudic* 9/37; *UstPraw* E4 [3 r.]; *OBiefzono* ná *Dębie*/ *chłopa* podle drogi *RejFig* Dd5, Dd3 [2 r.], Dd5; *RejZwierc* aa2, 117 [2 r.], 131; *BibRadz Gen* 35/8, *Iudic* 6/19; *BielKron* 48v, 50v, 72v; *Gdzie* *poyrzę*/ *wżędy* *rąbią* albo *buk* do *huty*/ *Albo* *fołnią* na *łmolę*/ albo *dąb* na *łzkuty* *KochSat* A2; *Bryon*, *Pleśń*/ *álbo*/ *mech*/ ná *łtarych* *dębiech* *Mącz* 27b, 95c, 340a, 356b, 357a, 488a; *HistRzym* 117 [2 r.]; *RejZwierc* 58 v, 113 [2 r.], 239; *BudBib* I 6b *marg*, *Ios* 24/26, *Is* 44/14, 57/5, 4.*Esdr* 14/1; *Strum* G; *niemowiłem* do *krzemieniow*/ *áni* do *dębów* (bo *ztych* *niemoże* być *Rzeczpołpolita*) *álem* do *ludzi* *mowił*. *ModrzBaz* 142v; *Oczko* 16v; *Calag* 146a; *Głos* *pánłki* *Cedry* *łamie*/ y *dęby* *przewrąca* *KochPs* 40, 110; *SkarŻyw* 504; *CzechEp* 310; *KochFr* 58, 67, 105, 117, 132; *KochPam* 81; *KochProp* 13; *Calep* 476a, 887a, 926a; *GórnTroas* 20; *KołakCath* B2; *JanNKarKoch* E2v; *SarnStat* 471, 644, 667 [2 r.], 668 [9 r.], 669 [2 r.] (17); *SkarKaz* 2b; *SkarKazSej* 682b.

W charakterystycznych połączeniach: *dąb stary* (3), *tęgi* (2), *twardy* (3), *wysmukły*; *dęby ciosać* (2), *rębać*, *urębić*, *wyrębować*.

Przysłowia: *Bo i na dąb pioron biye A brzostkę iedno dełcz zmiye* *RejRozm* 406; *RejZwierc* 131.

Co opoká wflyłłá/ to dębowi powiedáłá. *March*¹ A4v.

Skępiec y z Dębu radby odárł łyká *RejZwierc* 217v, 231v.

Zwroty: »być, stać jako dąb« = *być bardzo silnym* [*szyk zmienny*] (2 : 1): *gdy będziecie iáko dąb* [*cum fueritis velut quercus*] *kiedy łniego liście opáda* *Leop Is* 1/30; *Iáko Dąb mocno łtoi/ co go wiátr nie rułzy* *RejZwierc* 113v; *GórnDworz* V7v.

»być, stać jako dąb bez (*a. w maluczki*) *żołędziu*« (2 : 1): [*o pysznym*] *Iełteś iáko Dąb wyniołły/ Ták bez żołędziu wrołły* *RejZwierc* 232, 226; *wiára Chrześcijánłka o Troycy ś. [...]* *dziwnie fie vmacnia piłmem łtárego zakonu y Prorokow/ w ktorych była iáko dąb wielki w máłuczki* *żołędziu*. *SkarKaz* 277a.

Wyrażenie: »*wiekopamiętne dęby*« (1): *Płáććie przezroczyłtych pol iłowáte wzory/ Wiekopamiętne dęby/ choynowe bory.* *KlonŻal* A3v.

Zestawienia: »dęby bas(z)añskie, z Basan« = *quercus Basan Vulg, PolAnt* [szyk 3 : 1] (3 : 1): Dęby z Bálán cíofáli ná wioflá twoie *Leop Ez 27/6, Zach 11/2; BudBib Is 2/13, Zach 11/2.*

»dąb płaczu« (1): [*Debora*] pochována ieft nie dáleko Betel pod dębem/ ktoremu imię dano Allon Báchut. (*marg*) Dąb płaczu. (-) *BibRadz Gen 35/8.*

»dąb Tabor« = *quercus Thabor Vulg* (1): á gdy przydzyefz do dębú Thabor/ naydą cię trzye mężowie [*bibl. 1.Reg 10/3*] *BielKron 63v.*

Przen: Polska (1): Ten ítáry dąb ták vrofl/ á wiatr go żaden nie obálił. bo korzeń iego ieft Chryftus y Kápłani iego *SkarKazSej 682a.*

2. *Drewno dębowe, materiał* (3): Broń zász łuk profity/ [...] fiodłá z dębú bez náflánia/ [...] ták iáko ony látá ludowi grubemu á leśnemu ítroie y naczynie dawály. *StryjKron 265, 737; KochMuza 26.*

3. *Kora dębowa używana do garbowania skór* (1):

[*Zwrot:* »tłuc dąb; tłuczenie dębú; tłuczony dąb« [szyk *zmienny*]: Przy tymże młynie młyn Szwiecki, w którym szewcy i garbarze dąb tłuką *LustrMalb I 54, 128, II 26, 85; tłuczonego dębú 7 ćwiercień InwMieszcz 131.*].

Wyrażenie: »dąb szewczy« (1): Liczbá Doroczna. [...] Browar/ Popioły/ Gonty/ Węgle/ Dąb ízewczy/ Dziechćiowy płát/ Smołę/ Prawne grofze *GostGosp 167.*

4. *n-loc* (1):

Zestawienie: »Hynek z Dubu« (1): ná ktorých [*dzierżawach*] nie Polaki ále Czechy na vrzędy pofadził/ zwłázczá Hynká z Dubu ítároftą Polłkim *BielKron 368v.*

Cf **DĘBINA**